

УДК 004.8:17]:001.8:061-048.87

DOI: 10.31866/2617-796X.7.2.2024.317738

Юлія Трач,

доктор культурології, професор,
Київський національний університет
культури і мистецтва,
Київ, Україна
trach.yuliia@knukim.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2963-0500>

ДИСКУРС НАВКОЛО ЕТИКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ

Мета статті – виявити особливості формування дискурсу навколо етики штучного інтелекту, а також охарактеризувати основні правові акти, в яких викладено ключові її принципи.

Методи дослідження. Застосовано методи аналізу та синтезу, узагальнення й абстрагування, що дало змогу досягти поставленої мети.

Наукова новизна полягає у виявленні особливостей публічного (обумовлений стратегіями та обмеженнями, характерними для медіа-арени) та академічного (тривалі, глибокі й аргументовані дискусії дослідників) дискурсів навколо етики штучного інтелекту, з'ясуванні основних підходів (ризико-орієнтований, відповідно до сфер застосування) до викладення ключових її принципів у правових актах на міжнародному рівні, акцентуванні на необхідності удосконалення інструментів управління технологіями ШІ, зокрема створення глобальних структур управління для запобігання зловживанням ними.

Висновки. Наголошено, що, зважаючи на неухильне зростання в усьому світі масштабів використання даних і ШІ, необхідно систематично докладати зусиль для підвищення грамотності, обізнаності та освіти щодо етичних наслідків застосування технологій ШІ. Етичні виклики, пов'язані з різними способами використання ШІ, вимагають міждисциплінарної взаємодії та взаємодії з багатьма зацікавленими сторонами, а також співпраці між культурами, організаціями, академічними установами тощо. Безпосередньо вирішуючи етичні проблеми, пов'язані із розробкою і використанням ШІ, співпраця політиків, технологів і фахівців з етики може гарантувати, що ШІ слугує людству відповідально та справедливо. Акцентовано, що, незважаючи на просування деякими країнами та міжнародними організаціями політичних підходів до регулювання ШІ, вплив корпоративних інвестицій у ШІ та політичні реакції, пов'язані з управлінням, ще належить оцінити.

Ключові слова: штучний інтелект; етика штучного інтелекту; публічний та академічний дискурси; правові акти.

Вступ. Визнаючи глибокий і динамічний позитивний і негативний вплив штучного інтелекту (ШІ) на суспільства та людські життя, зокрема на взаємодію та прийняття рішень, освіту, гуманітарні, соціальні та природничі науки, культуру, комунікацію та інформацію, людство все ж вельми стурбоване фундаментальними етичними проблемами, спричиненими появою ШІ. Ця позиція висловлена на міжнародному рівні з акцентуванням на етичних викликах, серед яких – потенційно можливі дискримінація, нерівність, цифровий розрив, відчуження, загроза культурному, соціальному та біологічному різноманіттю, соціальним або економічним розбіжностям та багато інших.

Проблеми, як усвідомили не лише науковці, практики, експерти, а й, зрештою, деякі законодавчі органи та міжнародні організації, полягають у можливостях базової технології та в регулюванні ШІ – забезпеченні того, щоб його розгортання та використання були етичними, відповідальними та надійними, щоб він використовувався на благо людства. Тож етика ШІ, подолавши шлях від суто спекулятивного до предметного обговорення й аргументації, наразі стала предметом вивчення на системному рівні, постулюючи розгляд технологій ШІ як частини більшої соціотехнічної системи. По всьому світові тривають наукові дослідження, громадські дискусії, обговорення й ухвалення нормативно-правових ініціатив, мета яких – гарантувати розробку і використання ШІ у корисний для суспільства спосіб. Однак, враховуючи складність самої технології і водночас конкуруючі інтереси багатьох зацікавлених сторін, це завдання вкрай складне.

Мета статті – виявити особливості формування дискурсу навколо етики штучного інтелекту, а також охарактеризувати основні правові акти, в яких викладено ключові її принципи.

Результати дослідження. За останні десять років розробки у сфері ШІ перевершили всі надочікування: завдяки постійно збільшуваній обчислювальній потужності комп'ютера та компіляції величезних наборів даних методи машинного навчання, відомі своєю здатністю сортувати й аналізувати ці дані і навчатися з часом, не просто досягли вражаючого прогресу в розпізнаванні зображень, машинному перекладі та обробці природної мови, а змінили незліченну кількість сфер життєдіяльності людини. Основний акцент у розробці ШІ робиться на створенні технологій і їх впровадженні в бізнес-проекти для поліпшення логістики, технологічних процесів, планування тощо. Крім того, ШІ утвердився в якості незамінного інструмента у багатьох галузях, включаючи охорону здоров'я (напр., IBM Watson Health), банківську справу (напр., JPMorgan Chase та ін.), роздрібну торгівлю (аналіз клієнтів, персоналізація покупок, автоматизація обслуговування, управління операціями і навіть забезпечення безпеки в магазині), виробництво (скорочення виробничого циклу та глибока автоматизація повторюваних завдань тощо) та ін., трансформувавши у такий спосіб соціальну діяльність і організацію праці. Системи на основі ШІ стають частиною й повсякденного життя завдяки голосовим помічникам (Siri, Google Assistant та ін.), соціальним роботам (пристрої, які допомагають людям комфортно взаємодіяти із суспільством) тощо. Більшість користувачів дізналися про потужність і потенціал ШІ завдяки інтернет-платформам, таким, як Google (Google Maps, віднедавна й Gemini), Facebook, Instagram та інші

соцмережі (ШІ формує стрічку публікацій з контенту, який подобається користувачеві), Amazon (Amazon Alexa) та багато ін.

Зростаюча корисність і привабливість ШІ, дійсно, незаперечні, у тому числі й з економічної точки зору. Згідно зі звітом FutureScape від IDC, міжнародного постачальника маркетингових досліджень і консультаційних послуг, світові витрати на розвиток ШІ зростуть до **\$110 млрд.** у 2024 році (Weiss, 2020) та понад **\$500 млрд.** у 2027 році (IDC FutureScape, 2023), і це після глобального економічного спаду, спричиненого пандемією COVID-19. Третина компаній в усьому світі вже використовує генеративний ШІ, водночас 40% компаній планують його розширення, вважаючи цей крок неодмінною умовою своєї стратегії (World Economic Situation and Prospects, 2024), тож, вочевидь, ШІ стане вирішальним чинником впливу, що радикально змінить ряд галузей уже протягом найближчого десятиліття.

Утім, стрімка і водночас неконтрольована розробка технологій ШІ задля підвищення ефективності, зниження витрат та прискорення досліджень натепер децю «стишена» занепокоєнням, що ці складні і непрозорі системи можуть завдати більше шкоди суспільству, ніж принести користі в різних галузях і сферах діяльності. Йдеться про те, що практично без нагляду з боку урядів повсюдно використовується програмне забезпечення на основі ШІ при ухваленні життєво важливих рішень за відсутності гарантії від розробників, що алгоритми цих застосунків не ґрунтуються на різних упередженнях. Дедалі ширше використання цих технологій, особливо в таких чутливих сферах, як охорона здоров'я, безпека та соціальні взаємодії, однаковою мірою стало причиною надій і тривог та сприяло появі етики ШІ – спочатку як критики алгоритмів, так званих «чорних скриньок», що вимагала підвищення «пояснюваності» і «прозорості» їхніх цілей. Цю проблему підхопили ЗМІ і, починаючи з 2000-х рр., у публічному просторі з'явилися численні коментарі, обговорення, аналізи, рекомендації, попередження, звіти експертів та заклики до вироблення етичних настанов. Щороку кількість повідомлень про ШІ зростала на порядок, особливо після оприлюднення конструктивних пропозицій, як, наприклад, відомої доповіді Седрика Віллані (Cédric Villani), лауреата медалі Філдса 2010 року, про способи позиціонування Франції в авангарді ШІ, зокрема зобов'язати уряд враховувати етичні інтереси ШІ (Rapport de Cédric Villani, 2018), або повідомлень про прориви у розробці ШІ, як це було у 2016 році, коли на YouTube трансливалася перемога AlphaGo над світовим чемпіоном Го Лі Седолом (Lee Sedol) (AlphaGo, 2020).

Досить умовно усю сукупність публікацій про ШІ можна згрупувати у чотири теми: 1) взаємодія людини з машиною (напр., застосування роботів у лікарнях); 2) наслідки застосування технологій ШІ у різних галузях, секторах і сферах діяльності (напр., літакобудування); 3) безпосередньо економічні наслідки застосування технологій ШІ (особливо з точки зору економічного протистояння між Китаєм і Сполученими Штатами); 4) етичні питання, пов'язані зі ШІ (зокрема, захист конфіденційності, алгоритмічна дискримінація, а також занепокоєння щодо поточних і майбутніх розробок технологій ШІ). Етичний вимір ШІ-дискурсу, в міру прогресу у розробці відповідних технологій, набув дедалі більшого значення з середини 2010-х років, ставши мало не домінуючим напрямом формулювання питань, пов'язаних зі ШІ.

Щодо порушених у ЗМІ етичних питань важливо відзначити, що, доносячи до широкої громадськості, а також виробників і дослідників різні питання і проблеми стосовно ШІ, ЗМІ сприяють створенню підґрунтя для сприйняття цих технологій суспільством і виносять нові питання на порядок денний державної політики. На міжнародному рівні, наприклад, у 2021 році, як реакція на дискусії щодо ШІ і як результат політичних зобов'язань президента фон дер Ляєн про розробку законодавства для скоординованого європейського підходу до етичних наслідків застосування технологій ШІ, у ЄС був оприлюднений «Регламент Європейського Парламенту та Ради, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту (Закон про штучний інтелект) і вносить зміни до деяких законодавчих актів Союзу» (Proposal for a Regulation, 2021). Як відзначено у документі, «ШІ повинен бути інструментом для людей і силою добра в суспільстві з кінцевою метою підвищення добробуту людей. Тому правила для штучного інтелекту, доступні на ринку Союзу або які іншим чином впливають на людей у Союзі, повинні бути орієнтовані на людину, щоб люди могли вірити, що технологія використовується безпечно та відповідає закону, включаючи повагу основних прав» (Proposal for a Regulation, 2021). На підставі доопрацювання Регламенту 13 березня 2024 року Європейський парламент ухвалив Закон про штучний інтелект (The Artificial Intelligence Act, 2024), що передбачає створення єдиного правового підходу до регулювання використання ШІ незалежно від галузі чи технології, одночасно заохочуючи інновації. Закон, як один із результатів тривалого та складного процесу суперечок навколо ШІ в публічному просторі, посиленого появою ChatGPT і генеративного ШІ, регулює використання ШІ відповідно до рівня виявленого ризику:

- неприйнятний ризик (напр., ШІ-системи, які маніпулюють людською поведінкою; їх заборонено вводити в експлуатацію, розміщувати на ринку або використовувати);
- високоризикові (ШІ-системи, які можуть впливати на безпеку чи основні права; переважно використовуються в критичній інфраструктурі, освіті, працевлаштуванні, охороні здоров'я, банківських послугах, правоохоронних органах, управлінні міграцією та прикордонним контролем, судовій системі, виборчих процесах; зокрема, забороняється використання дистанційної біометричної ідентифікації в громадських місцях з метою забезпечення правопорядку, крім особливих випадків, передбачених законодавством);
- обмежений ризик (ШІ-системи з обмеженим впливом на маніпуляції);
- мінімальний ризик (ШІ-системи, які не підпадають під зазначені вище категорії) (Європейський Союз прийняв, 2024).

Згідно із Законом, найжорсткіше правове регулювання передбачене щодо систем ШІ з високим рівнем ризику – перед використанням такої системи оператор повинен оцінити її потенційний вплив на основні права користувачів. У Законі звернено увагу й на **системи ШІ загального призначення (GPAI)** та їхні відповідні базові моделі, які слугують основою або компонентами для генеративних програм ШІ, таких, як ChatGPT. Крім того, системи генеративного ШІ повинні позначати свій результат як штучно створений, зокрема, будь-який аудіо- чи відеоконтент (включаючи так звані «глибокі фейки»), зображення, створені за до-

помогою ШІ, повинні містити відповідні позначки. Зміни, передбачені Законом, впроваджуватимуться поступово – більшість його положень почнуть застосовуватися за два роки після набрання ним чинності. Однак положення, що стосуються заборонених систем ШІ, застосовуватимуться через шість місяців, а положення щодо генеративного ШІ – 12 місяців. Як перший у світі закон про ШІ, завдяки екстериторіальній дії і ризико-орієнтованому підходу, цей нормативний акт суттєво впливатиме на глобальні ринки та практику, а також слугуватиме орієнтиром для інших юрисдикцій ЄС, які розроблятимуть законодавство щодо ШІ.

Інший правовий документ, призначений для регулювання сфери ШІ, – Конвенція зі штучного інтелекту, прав людини, демократії та верховенства права (Council of Europe Framework, 2024), ухвалена 17 травня 2024 року Комітетом Міністрів Ради Європи. Конвенція стала відповіддю «на потребу в міжнародному правовому стандарті, який підтримується державами на різних континентах, які поділяють однакові цінності, щоб використовувати переваги штучного інтелекту, одночасно пом'якшуючи ризики» (Council of Europe adopts, 2024). Як відзначено на сайті Council of Europe (Council of Europe adopts, 2024), Конвенція встановлює вимоги щодо прозорості та нагляду з урахуванням конкретних умов і ризиків, включаючи ідентифікацію контенту, створеного системами ШІ. Учасники договору повинні будуть вжити заходів для виявлення, оцінювання, запобігання та пом'якшення можливих ризиків, а також оцінити необхідність мораторію, заборони чи інших відповідних заходів щодо використання систем ШІ, якщо їхні ризики можуть бути несумісними зі стандартами прав людини. Вони також повинні будуть забезпечити підзвітність і відповідальність за несприятливі наслідки, а також те, що системи ШІ поважають рівність, включаючи гендерну, заборону дискримінації та права на конфіденційність.

Відмінний підхід до викладення принципів етики ШІ демонструють «Рекомендації з етики штучного інтелекту» (Recommendation on the Ethics, 2021), підтримані 193 країнами-членами після дворічного процесу глобальних консультацій з експертами та зацікавленими сторонами (What is AI ethics, 2024) та ухвалені ЮНЕСКО в листопаді 2021 року. Документ визначає сфери застосування політики (оцінювання етичного впливу, етичне управління та керівництво, політика щодо даних, розвиток і міжнародна співпраця, довкілля та екосистеми, гендерні питання, культура, освіта та дослідження, комунікація та інформація, економіка і праця, охорона здоров'я та соціальне благополуччя) та вказує на зобов'язання держав-членів – «відповідно до своїх конкретних умов, керівних структур і конституційних положень, достовірно та прозоро контролювати та оцінювати політику, програми та механізми, пов'язані з етикою ШІ, використовуючи комбінацію кількісних та якісних підходів» (Recommendation on the Ethics, 2021).

Звісно, це не вичерпний перелік правових норм щодо етики ШІ (варто згадати й Керівні принципи етики ШІ HLEG, Декларацію саміту AI4People, Монреальську декларацію про відповідальний розвиток ШІ та ін.), але кількох наведених прикладів цілком достатньо для отримання уявлення про тенденції у розробленні вимог до систем ШІ, в яких були б враховані права людини та демократичні цінності, а також включені механізми людського втручання. Ці та інші нормативно-правові акти з'явилися у відповідь на заклики у публічному і академічному дискурсах про відповідаль-

не ставлення до надійності систем ШІ, дотримання принципів «прозорості» і «лояльності» алгоритмів з метою гарантування громадянських прав та свобод. Утім, й досі тривають дискусії щодо варіантів регулювання ШІ: «м'яке право», технічні вимоги чи нові правила. Що стосується заходів так званого «м'якого права» (різні типи інструментів, які встановлюють суттєві очікування, але не підлягають безпосередньому виконанню урядом, і включають такі підходи, як професійні рекомендації, приватні стандарти, кодекси поведінки та найкращі практики (Marchant, n.d.)), то, як стверджують дослідники, вони «є дуже недосконалими інструментами управління через відсутність можливості їх виконання та підзвітності, а також через те, що вони часто написані дуже загальною та корисливою мовою. Проте, для такої технології, що швидко розвивається та розповсюджується, як штучний інтелект, всеосяжне державне регулювання є неможливим, принаймні в короткостроковій перспективі, у кращому разі можливі окремі нормативні акти. Відповідно, натепер м'яке право буде підходом за замовчуванням для більшості систем управління ШІ. З цієї причини необхідно вивчати способи опосередкованого забезпечення виконання та координації поширення заходів м'якого права, які вже були запропоновані або введені в дію щодо штучного інтелекту» (Marchant, n.d.). Цю думку підтверджує й той факт, що на тлі чіткого усвідомлення потреби жорсткого регулювання використання ШІ наразі відсутній такий же чіткий консенсус щодо того, як це робити і хто повинен встановлювати правила. Крім того, через надшвидкі темпи технологічних навіть найбільш поінформовані законодавці не можуть встигати їх відстежувати, і це навіть за умови наявності у них практичного досвіду, щоб розробляти відповідні правові акти.

Безперечно, об'єктом суспільної уваги ШІ став завдяки ЗМІ. Переломним, символічним моментом у висвітленні досягнень у розробці ШІ стала згадана вище перемога AlphaGo над Лі Седолом у 2018 році – про цю подію писали Guardian (Borowiec, 2016), Nature (Chouard, 2016), BBC (Artificial intelligence, 2016) та багато інших провідних світових ЗМІ. Відтоді проблематика ШІ не сходить зі шпальт різних видань. Хоча відносно не так давно, у 1997 році, перемога Deep Blue над Гаррі Каспаровим не набула у ЗМІ такого розголосу. Це показовий приклад того, як ЗМІ обирають теми для обговорення – спочатку були 3D-принтери, які, за риторикою ЗМІ, мали б змінити світ, потім – біткоїни та блокчейн, а тепер – ШІ. По суті, ШІ-дискурс у ЗМІ обумовлений стратегіями та обмеженнями, характерними для медіа-арени, де журналісти повинні постійно знаходити способи зацікавити своїх читачів – але особливо своїх редакторів – цими часто складними «технічними» темами. У цьому ЗМІ іноді повторюють маркетинговий ШІ-дискурс, розроблений великою п'ятіркою ІТ-гігантів і покликаний викликати захоплення технологіями, які все частіше застосовуються в повсякденних предметах: смартфонах, «розумних» колонках тощо. Google, Amazon, Meta (раніше відома як Facebook Inc), Apple і Microsoft, відомі під аббревіатурою GAFAM, а тепер GAMAM або GAMMA, – п'ять найбільших технологічних інтернет-компаній у всьому світі, загальна ринкова вартість яких становить майже \$ 7 млрд. (Google, Amazon, Meta, n.d.). З кожним новим продуктом, послугою та інноваціями GAMMA посилює свою «цифрову» присутність на ІТ-ринку, розширюючи свій вплив на світову економіку. Тож активне обговорення ШІ у публічному просторі значною мірою підтримується і цифро-

вими компаніями, які прагнуть отримати надприбуток за рахунок продажу накопичених даних і просування своїх продуктів і послуг.

Натомість риторика щодо етики ШІ в академічних колах – це тривалі і головне аргументовані дискусії дослідників, наукові інтереси яких дотичні до розробки питань взаємодії людини і машини. Так, перший міжнародний симпозіум з роботоетики (яка є частиною етики технологій), організований Школою робототехніки (заснованою за кілька років до того з ініціативи групи вчених-робототехніків і наук про людину з метою сприяння свідомому використанню робототехніки та нових технологій (*Scuola di robotica, n.d.*)), де було вперше офіційно вжито слово *Roboethics*, відбувся у 2004 році в Італії (*First International Symposium, 2004*). Того ж року IEEE-RAS, Товариством робототехніки та автоматизації IEEE, було засновано Технічний комітет з роботоетики, який «має на меті надати IEEE-RAS основу для аналізу етичних наслідків досліджень робототехніки, сприяючи дискусії серед дослідників, філософів, етиків і виробників, а також підтримуючи вироблення спільних інструментів для вирішення етичних проблем у цьому контексті» (*Technical Committee on Roboethics, n.d.*). Відтоді мало не щороку відбуваються конференції (напр., щорічна конференція з робототехніки, права та політики *We Robot*; *IROS* – одна з найбільших і найважливіших дослідницьких конференцій з робототехніки в світі та ін.), присвячені обговоренню питань етики ШІ, ухвалюються декларації (*World Robot Declaration, 2004*), резолюції (напр., резолюція Європейського парламенту щодо норм цивільного права щодо робототехніки (*European Parliament resolution, 2018*) та ін.), створюються різні інституції (напр., *AI Now* – американський дослідницький інститут, який вивчає соціальні наслідки ШІ та політичні дослідження, спрямовані на концентрацію влади в індустрії технологій (*AI Now, n.d.*)).

Чимало дослідницьких лабораторій проводять курси, як, наприклад, безкоштовний онлайн-курс «Етика штучного інтелекту: глобальні перспективи» (*AI Ethics, n.d.*), організований Лабораторією управління (*GovLab*), Інженерною школою Тандон Нью-Йоркського університету, Глобальним консорціумом етики AI (*GAIEC*), Центром відповідального штучного інтелекту Нью-Йоркського університету (*R/AI*) та Інститутом етики штучного інтелекту Мюнхенського технічного університету (*TUM*) (*IEAI*). Курс, розроблений для глобальної аудиторії, «передає широту та глибину поточної міждисциплінарної дискусії про етику штучного інтелекту та прагне об'єднати різноманітні точки зору в галузі етичного штучного інтелекту, підвищити обізнаність і допомогти установам працювати над більш відповідальним використанням» (Мартін, 2022). Серед його основних тем – «Alexa проти Alice: культурні перспективи впливу ШІ» про культурні, географічні та часові аспекти ШІ, а також їх точну ідентифікацію, щоб досягти правильної розробки та впровадження систем ШІ; про етичні виклики – дискримінацію, відсутність прозорості, нехтування правами особи тощо. У свою чергу у Болонському університеті (Італія) у 2023/2024 навчальному році викладався курс «Етика у штучному інтелекті», мета якого – «надати ретельний огляд багатьох етичних і соціальних проблем, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними технологіями, з особливою увагою до штучного інтелекту та його впливу на суспільство та окремих людей» (*Ethics in Artificial Intelligence, n.d.*). У межах курсу розглядалися, зокрема, такі питання,

як: етичні суперечки щодо використання ШІ, штучні агенти та відповідальність, ШІ і довіра та ін. Таких курсів стає все більше – їх проводять і різні компанії, і заклади вищої освіти, і дослідницькі центри тощо, культивуючи принцип дотримання балансу між інноваціями та відповідальністю. Тож етичні рефлексії щодо ШІ у дослідницькому середовищі суттєво відрізняються від аналогічного дискурсу, а точніше – медіа-фреймінгу у ЗМІ.

Отже, розв'язання суспільної проблеми – необхідності дотримання основоположних принципів етики ШІ на тлі розгортання його потужностей – далеко від завершення, а програми дій залишаються невизначеними, оскільки етичний дискурс живиться позиціями різних зацікавлених сторін не лише щодо реальності небезпек, а й щодо способів реагування на них.

Висновки. Глобальні тенденції в політиці та економіці використання технологій ШІ стрімко розвиваються, що спонукає до усвідомлення глобальності й етики ШІ. Майбутнє ШІ повинно залежати не лише від технологічного прогресу, а й від колективної здатності долати моральні та екзистенційні виклики, появу яких він провокує. Зважаючи на неухильне зростання в усьому світі масштабів використання даних і ШІ, необхідно систематично докладати зусиль для підвищення грамотності, обізнаності та освіти щодо етичних наслідків застосування технологій ШІ. Етичні виклики, пов'язані з різними способами використання ШІ, вимагають міждисциплінарної взаємодії та взаємодії з багатьма зацікавленими сторонами, а також співпраці між організаціями, академічними установами тощо. Безпосередньо вирішуючи етичні проблеми, пов'язані із розробкою і використанням ШІ, співпраця політиків, технологів і фахівців з етики може гарантувати, що ШІ слугує людству відповідально та справедливо. Необхідне також створення глобальних структур управління для запобігання зловживанням технологіями ШІ.

Оскільки суспільство продовжує інтегрувати ШІ у всі аспекти життя, питання, пов'язані з його використанням, ставатимуть усе більш актуальними. Утім, незважаючи на те, що деякі країни та міжнародні організації просувають детальні політичні підходи до регулювання ШІ, вплив корпоративних інвестицій у ШІ та політичні реакції, пов'язані з управлінням, ще належить оцінити.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Європейський Союз прийняв Закон про штучний інтелект, 2024. [online] 4 березня Доступно: <<https://www.pwc.com/ua/en/publications/tax-and-legal-alert/2024/artificial-intelligence-regulation-adopted-eu.html#:~:text=On%20March%2013%2C%202024%2C%20the,as%20the%20%22Regulation%22>> [Дата звернення 25 червня 2024]

Мартін, Д. 2022. Понад 20 світових експертів співпрацюють, щоб запропонувати безкоштовні курси етики ШІ. [online] 9 грудня Доступно: <<https://cutt.ly/4eLjARg>> [Дата звернення 25 червня 2024]

AI Ethics: Global Perspectives. n.d. [online] Available at: <<https://aiethicscourse.org/>> [Accessed 10 July 2024]

- AI Now [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <<https://ainowinstitute.org/>> [Accessed 20 August 2024]
- AlphaGo – The Movie | Full award-winning documentary. Google DeepMind, 2020. [online] 13 March Available at: <<https://www.youtube.com/watch?v=WXuK6gekU1Y>> [Accessed 10 August 2024]
- Artificial intelligence: Google's AlphaGo beats Go master Lee Se-dol, 2016. [online] 12 March Available at: <<https://www.bbc.com/news/technology-35785875>> [Accessed 10 July 2024]
- Borowiec S. AlphaGo seals 4-1 victory over Go grandmaster Lee Sedol. DeepMind's artificial intelligence astonishes fans to defeat human opponent and offers evidence computer software has mastered a major challenge, 2016. [online] 15 March Available at: <<https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/15/googles-alphago-seals-4-1-victory-over-grandmaster-lee-sedol>> [Accessed 10 August 2024]
- Chouard T. The Go Files: AI computer wraps up 4-1 victory against human champion, 2016. [online] 15 March Available at: <<https://www.nature.com/articles/nature.2016.19575>> [Accessed 10 August 2024]
- Council of Europe adopts first international treaty on artificial intelligence, 2024. [online] 17 May Available at: <<https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-first-international-treaty-on-artificial-intelligence>> [Accessed 15 July 2024]
- Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law, 2024. [online] 5 September Available at: <<https://rm.coe.int/1680a-fae3c>> [Accessed 15 September 2024]
- Ethics in Artificial Intelligence. Academic Year 2023/2024. n.d. [online] Available at: <https://www.unibo.it/en/study/phd-professional-masters-specialisation-schools-and-other-programmes/course-unit-catalogue/course-unit/2023/446601#chefcookie__accept_all> [Accessed 20 August 2024]
- European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). Document 52017IP0051, 2018. [online] 18 July Available at: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0051>> [Accessed 20 August 2024]
- First International Symposium on Roboethics. The ethics, social, humanitarian and ecological aspects of Robotics, 2004. [online] 30-31 January Available at: <http://www.roboethics.org/sanremo2004/ROBOETHICS_Program.html> [Accessed 10 August 2024]
- Google, Amazon, Meta, Apple, and Microsoft (GAMAM) – Statistics & Facts. n.d. *Statista*. n.d. [online] Available at: <<https://www.statista.com/topics/4213/google-apple-facebook-amazon-and-microsoft-gafam/#topicOverview>> [Accessed 10 September 2024]
- IDC FutureScape: Artificial Intelligence Will Reshape the IT Industry and the Way Businesses Operate, 2023. [online] 26 October Available at: <<https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS51335823>> [Accessed 15 July 2024]
- Marchant G. «Soft Law» Governance of Artificial Intelligence. n.d. [online] Available at: <https://escholarship.org/content/qt0jq252ks/qt0jq252ks_noSplash_1ff6445b4d4efd438fd6e06cc2df4775.pdf> [Accessed 10 September 2024]
- Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. Document 52021PC0206, 2021. [online] 21 April Available at: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>> [Accessed 15 September 2024]
- Rapport de Cédric Villani : donner un sens à l'intelligence artificielle (IA), 2018. [online] 28 November Available at: <<https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/rapport-de-cedric-villani-donner-un-sens-l-intelligence-artificielle-ia-49194>> [Accessed 10 September 2024]

Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Adopted on 23 November 2021. Unesco. [online] Available at: <<https://cutt.ly/xelLofZv>> [Accessed 20 September 2024]

Scuola di robotica [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <<https://www.scuoladirobotica.it/en/our-history/>> [Accessed 15 September 2024]

Technical Committee on Roboethics [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <http://www.roboethics.org/ieee_ras_tc/> [Accessed 20 September 2024]

The Artificial Intelligence Act – Regulation (EU) 2024/1689. [online] Available at: <<https://www.artificial-intelligence-act.com/>> [Accessed 10 September 2024]

Weiss T. R. IDC: AI Spending Expected to Double Globally to \$110B by 2024, 2020. [online] 28 August Available at: <<https://www.aiwire.net/2020/08/28/idc-ai-spending-expected-to-double-globally-to-110b-by-2024/>> [Accessed 10 September 2024]

What is AI ethics? 2024. [online] 9 August Available at: <<https://www.sap.com/resources/what-is-ai-ethics>> [Accessed 10 September 2024]

World Economic Situation and Prospects 2024. United National. Department of Economic and Social Affairs. [online] n.d. Available at: <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP_2024_Web.pdf> [Accessed 12 September 2024]

World Robot Declaration, 2004. [online] n.d. Available at: <<https://prw.kyodonews.jp/prwfile/prdata/0370/release/200402259634/index.html>> [Accessed 15 September 2024]

REFERENCES

Yevropeys'kyy Soyuz pryynyav Zakon pro shtuchnyy intelekt, 2024. [European Union Adopts Artificial Intelligence Regulation] [online] 4 March Available at: <<https://www.pwc.com/ua/en/publications/tax-and-legal-alert/2024/artificial-intelligence-regulation-adopted-eu.html#:~:text=On%20March%2013%2C%202024%2C%20the,as%20the%20%22Regulation%22>> [Accessed 25 June 2024]

Martin, D. 2022. Ponad 20 svitovykh ekspertiv spivpratsyuyut', shchob zaproponuvaty bezkoshtovni kursy etyky SHI. [Over 20 global experts collaborate to offer free AI ethics courses]. [online] 9 December Available: <<https://cutt.ly/4eLjIARg>> [Accessed 25 June 2024]

AI Ethics: Global Perspectives. n.d. [online] Available at: <<https://aiethicscourse.org/>> [Accessed 10 July 2024]

AI Now [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <<https://ainowinstitute.org/>> [Accessed 20 August 2024]

AlphaGo – The Movie | Full award-winning documentary. Google DeepMind, 2020. [online] 13 March Available at: <<https://www.youtube.com/watch?v=WXuK6gekU1Y>> [Accessed 10 August 2024]

Artificial intelligence: Google's AlphaGo beats Go master Lee Se-dol, 2016. [online] 12 March Available at: <<https://www.bbc.com/news/technology-35785875>> [Accessed 10 July 2024]

Borowiec S. AlphaGo seals 4-1 victory over Go grandmaster Lee Sedol. DeepMind's artificial intelligence astonishes fans to defeat human opponent and offers evidence computer software has mastered a major challenge, 2016. [online] 15 March Available at: <<https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/15/googles-alphago-seals-4-1-victory-over-grandmaster-lee-sedol>> [Accessed 10 August 2024]

Chouard T. The Go Files: AI computer wraps up 4-1 victory against human champion, 2016. [online] 15 March Available at: <<https://www.nature.com/articles/nature.2016.19575>> [Accessed 10 August 2024]

- Council of Europe adopts first international treaty on artificial intelligence, 2024. [online] 17 May Available at: <<https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-first-international-treaty-on-artificial-intelligence>> [Accessed 15 July 2024]
- Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law, 2024. [online] 5 September Available at: <<https://rm.coe.int/1680a-fae3c>> [Accessed 15 September 2024]
- Ethics in Artificial Intelligence. Academic Year 2023/2024. n.d. [online] Available at: <https://www.unibo.it/en/study/phd-professional-masters-specialisation-schools-and-other-programmes/course-unit-catalogue/course-unit/2023/446601#chefcookie__accept_all> [Accessed 20 August 2024]
- European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). Document 52017IP0051, 2018. [online] 18 July Available at: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0051>> [Accessed 20 August 2024]
- First International Symposium on Roboethics. The ethics, social, humanitarian and ecological aspects of Robotics, 2004. [online] 30-31 January Available at: <http://www.roboethics.org/sanremo2004/ROBOETHICS_Program.html> [Accessed 10 August 2024]
- Google, Amazon, Meta, Apple, and Microsoft (GAMAM) – Statistics & Facts. n.d. *Statista*. n.d. [online] Available at: <<https://www.statista.com/topics/4213/google-apple-facebook-amazon-and-microsoft-gafam/#topicOverview>> [Accessed 10 September 2024]
- IDC FutureScape: Artificial Intelligence Will Reshape the IT Industry and the Way Businesses Operate, 2023. [online] 26 October Available at: <<https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS51335823>> [Accessed 15 July 2024]
- Marchant G. «Soft Law» Governance of Artificial Intelligence. n.d. [online] Available at: <https://escholarship.org/content/qt0jq252ks/qt0jq252ks_noSplash_1ff6445b4d4efd438fd6e06cc2df4775.pdf> [Accessed 10 September 2024]
- Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. Document 52021PC0206, 2021. [online] 21 April Available at: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>> [Accessed 15 September 2024]
- Rapport de Cédric Villani : donner un sens à l'intelligence artificielle (IA), 2018. [online] 28 November Available at: <<https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/rapport-de-cedric-villani-donner-un-sens-l-intelligence-artificielle-ia-49194>> [Accessed 10 September 2024]
- Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Adopted on 23 November 2021. Unesco. [online] Available at: <<https://cutt.ly/xelLofZv>> [Accessed 20 September 2024]
- Scuola di robotica [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <<https://www.scuoladirobotica.it/en/our-history/>> [Accessed 15 September 2024]
- Technical Committee on Roboethics [офіц. сайт]. n.d. [online] Available at: <http://www.roboethics.org/ieee_ras_tc/> [Accessed 20 September 2024]
- The Artificial Intelligence Act – Regulation (EU) 2024/1689. [online] Available at: <<https://www.artificial-intelligence-act.com/>> [Accessed 10 September 2024]
- Weiss T. R. IDC: AI Spending Expected to Double Globally to \$110B by 2024, 2020. [online] 28 August Available at: <<https://www.aiwire.net/2020/08/28/idc-ai-spending-expected-to-double-globally-to-110b-by-2024/>> [Accessed 10 September 2024]
- What is AI ethics? 2024. [online] 9 August Available at: <<https://www.sap.com/resources/what-is-ai-ethics>> [Accessed 10 September 2024]

World Economic Situation and Prospects 2024. United National. Department of Economic and Social Affairs. [online] n.d. Available at: <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP_2024_Web.pdf> [Accessed 12 September 2024]
World Robot Declaration, 2004. [online] n.d. Available at: <<https://prw.kyodonews.jp/prwfile/prdata/0370/release/200402259634/index.html>> [Accessed 15 September 2024]

UDC 004.8:17]:001.8:061-048.87

Yuliia Trach,

*Doctor of Cultural Studies, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
trach.yuliia@knukim.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2963-0500>*

DISCOURSE AROUND THE ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: FEATURES OF FORMATION AND INSTITUTIONALIZATION

The purpose of the article is to identify the features of the formation of the discourse around the ethics of artificial intelligence, as well as to characterize the main legal acts that set out its key principles.

Research methods. The methods of analysis and synthesis, generalization and abstraction were applied, which made it possible to achieve the set goal.

The scientific novelty lies in identifying the features of the public (determined by the strategies and limitations characteristic of the media arena) and academic (long, deep and reasoned discussions of researchers) discourses around the ethics of artificial intelligence, clarifying the main approaches (risk-oriented, according to the areas of application) to setting out its key principles in legal acts at the international level, emphasizing the need to improve the tools for managing AI technologies, in particular the creation of global governance structures to prevent their misuse.

Conclusions. It is emphasized that, given the steady growth in the scale of data and AI use worldwide, it is necessary to systematically make efforts to increase literacy, awareness and education about the ethical consequences of the use of AI technologies. Ethical challenges associated with different ways of using AI require interdisciplinary interaction and interaction with many stakeholders, as well as cooperation between cultures, organizations, academic institutions, etc. By directly addressing the ethical issues surrounding the development and use of AI, collaboration between policymakers, technologists, and ethicists can ensure that AI serves humanity responsibly and fairly. It is emphasized that, despite the promotion of policy approaches to regulating AI by some countries and international organizations, the impact of corporate investment in AI and the political responses associated with governance have yet to be assessed.

Keywords: artificial intelligence; ethics of artificial intelligence; public and academic discourses; legal acts.

02.10.2024